

voordracht deze zaak niet volledig kan behandelen. Dit is onmogelijk wegens den omvang dezer aangelegenheid. Ik zal dan ook niet naar volledigheid streven, maar U alleen op die hoofdzaken wijzen, welke tot een goed begrip dezer zaak, m. i. waard zijn te worden besproken.

Van klinische gezichtspunten ben ik v.n.l. uitgegaan. Bij de kritiek gelieve men hieraan wel te denken.

I. Opdat ons lichaam gezond blijve, is een bijna voortdurende strijd noodig tegen de meest verschillende factoren. De mensch, die zich gezond gevoelt, merkt van dien dagelijkschen strijd niets. Gevoelt iemand echter zich volkomen wel, dan wil dat niet zeggen, dat in hem die strijd niet wordt gevoerd. In dat geval zijn de afweermiddelen in staat de belagende momenten te neutraliseeren. Niet alleen tegen van buiten komende schadelijke invloeden, dus tegen *exogene* factoren, maar ook tegen *endogene* invloeden moet dagelijks de strijd worden aangebonden. En zooals gezegd, ongemerkt verloopt vaak die strijd. Eerst dan treedt het gevoel van ziek-zijn op, wanneer de verweermiddelen meer of min insufficient zijn. Dat zulk een strijd in vrij groote hevigheid zelfs, in ons lichaam zich kan afspelen, zonder dat we er haast iets van merken, is zeer duidelijk te illustreeren door middel van voorbeelden, aan de verpleging en behandeling van besmettelijke ziekten ontleend. Het komt n.l. voor, dat verpleegsters en doktoren, die langen tijd achtereen eene besmettelijke ziekte, bijv. typhus of cholera verplegen, resp. behandelen, in hun bloed de duidelijke symptomen er van dragen, dat zij eene infectie met het typhus- of choleragif hebben opgedaan, zonder dat dit oorzaak is geweest van eenig ziekte-symptoom. Hoe dit mogelijk is, zullen we weldra nader bespreken. Ook tal van endogene factoren belagen dagelijks onze gezondheid. Het best blijkt dat wel daaruit, dat, wanneer onze organen, die zorgen moeten voor de voortdurende uitscheiding der eindprodukten onzer stofwisseling, ziek zijn, in welke mate die produkten ons ziek kunnen maken. Zijn onze nieren ziek, of functionneeren onze longen niet goed, of is de leverwerkzaamheid gestoord, dan ontstaan ziekelijke toestanden, die herhaaldelijk levensgevaarlijk kunnen worden. Bij de bespreking van den onderlingen strijd der lichaamscellen en -weefsels komen we hierop uitvoeriger terug.